

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.37>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Глух М.В.,

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри фінансового та податкового права
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
ORCID: 0000-0002-6107-5415*

Ковалко Н.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
Заслужений юрист України
ORCID: 0000-0001-5555-9267*

Глух М.В., Ковалко Н.М. Фінансова безпека держав у системі міжнародного фінансового права.

У статті досліджено особливості міжнародних фінансових правових відносин та їх вплив на формування системи фінансової безпеки держав. Розкрито наукові підходи до визначення міжнародного фінансового права як комплексної галузі, що поєднує норми міжнародного публічного та приватного права. Наголошено, що предметом регулювання міжнародного фінансового права є відносини між суб'єктами міжнародного публічного права, пов'язані з рухом фінансових ресурсів, валютними, кредитними та інвестиційними операціями, а також діяльністю міжнародних фінансових інституцій. У статті акцентовано увагу на подвійній природі міжнародного фінансового права, яке водночас формує систему міжнародних фінансових норм і впливає на уніфікацію національного фінансового законодавства. Визначено, що у процесі глобалізації посилюється взаємозалежність національних фінансових систем, що створює нові виклики для забезпечення фінансової безпеки держав. Проаналізовано концептуальні підходи вітчизняних і зарубіжних учених до розуміння фінансової безпеки як складової економічної та національної безпеки. Встановлено, що фінансова безпека держави охоплює систему взаємопов'язаних елементів: бюджетну, боргову, валютну, банківську, грошово-кредитну та інвестиційну безпеку, кожна з яких характеризується власними індикаторами стабільності. З'ясовано, що забезпечення фінансової безпеки потребує розроблення ефективних механізмів правового регулювання, спрямованих на захист національних фінансових інтересів у міжнародному середовищі. Підкреслено роль міжнародного фінансового права у формуванні глобальних стандартів фінансової стабільності, запобіганні фінансовим кризам та підтриманні рівноваги між суверенітетом держав і міжнародними зобов'язаннями. Зроблено висновок, що фінансова безпека держав є ключовим чинником стабільності міжнародної фінансової системи, а ефективна взаємодія національних і міжнародних правових механізмів є передумовою сталого розвитку та економічної незалежності держав у сучасних умовах глобалізації. Підсумовано, що фінансова безпека держав у системі міжнародного фінансового права повинна забезпечуватися через ефективну взаємодію національних правових механізмів із міжнародними фінансово-правовими нормами, спрямованими на підтримання стабільності фінансових систем, захист суверенітету держави та зміцнення довіри до міжнародної фінансової системи.

Ключові слова: міжнародне фінансове право, фінансова безпека держави, фінансова безпека, система міжнародного фінансового права, фінансово-правові норми.

Glukh M.V., Kovalko N.M. Financial security of states in the system of international financial law.

The article examines the features of international financial legal relations and their impact on the formation of the financial security system of states. It reveals scientific approaches to the definition of international financial law as a complex field that combines the norms of international public and private law. It is emphasized that the subject of regulation of international financial law is relations

between subjects of international public law related to the movement of financial resources, currency, credit and investment transactions, as well as the activities of international financial institutions. The article focuses on the dual nature of international financial law, which at the same time forms a system of international financial norms and affects the unification of national financial legislation. It is determined that in the process of globalization, the interdependence of national financial systems is increasing, which creates new challenges for ensuring the financial security of states. The conceptual approaches of domestic and foreign scientists to the understanding of financial security as a component of economic and national security are analyzed. It is established that the financial security of the state encompasses a system of interrelated elements: budget, debt, currency, banking, monetary and credit and investment security, each of which is characterized by its own stability indicators. It is found that ensuring financial security requires the development of effective mechanisms of legal regulation aimed at protecting national financial interests in the international environment. The role of international financial law in the formation of global standards of financial stability, preventing financial crises and maintaining a balance between the sovereignty of states and international obligations is emphasized. It is concluded that the financial security of states is a key factor in the stability of the international financial system, and the effective interaction of national and international legal mechanisms is a prerequisite for sustainable development and economic independence of states in modern conditions of globalization. It is concluded that the financial security of states in the system of international financial law should be ensured through the effective interaction of national legal mechanisms with international financial and legal norms aimed at maintaining the stability of financial systems, protecting state sovereignty, and strengthening trust in the international financial system.

Key words: international financial law, financial security of the state, financial security, system of international financial law, financial and legal regulations.

Постановка проблеми: У сучасних умовах глобалізації світової економіки, зростання фінансових ризиків, воєнного стану в Україні та нестабільності міжнародних ринків питання забезпечення фінансової безпеки держав набуває особливого значення. Саме фінансова безпека виступає ключовим чинником стабільності національних економік, ефективного функціонування міжнародної фінансової системи, реалізації соціально-економічної політики та збереження суверенітету держав. Попри наявність значної кількості досліджень, присвячених проблемам фінансової безпеки, у науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення її сутності, структури та правових механізмів забезпечення у межах міжнародного фінансового права. Недостатньо дослідженими залишаються питання взаємодії національних систем безпеки з міжнародними фінансовими інститутами. З огляду на це, дослідження фінансової безпеки держав у системі міжнародного фінансового права є актуальним.

Метою дослідження є теоретичне дослідження системи міжнародного фінансового права та місця фінансової безпеки держав у вказаній системі.

Стан опрацювання проблематики. Теоретичною основою дослідження стали роботи вчених, які присвятили свої роботи вивченню міжнародного фінансового права та фінансової безпеки держави, а саме: М.О. Баймуратов, О.І. Барановський, О.Р. Вайцеховська, Л.М. Горбач, В.В. Даценко, М.М. Єрмошенко, С.О. Ніщимна, Н.І. Шевченко, С.Е. Штенцель тощо. Проте, відсутність комплексного теоретичного дослідження місця фінансової безпеки держав у системі міжнародного фінансового права обумовлює актуальність статті.

Виклад основного матеріалу. Особливості міжнародних фінансових правових відносин зумовлені природою об'єкта їх правового регулювання та метою, з якою вони виникають. Такі відносини потребують застосування спеціальних норм правового регулювання. Зокрема, Г. Ліпперт, один із перших вчених, який систематизував міжнародні фінансово-правові норми, визначив міжнародне фінансове право як «нову галузь міжнародного права», своєрідну правову сферу, яка тісно взаємопов'язана як із національним фінансовим законодавством, так і з міжнародно-правовими нормами [1].

Поміж іншого, О.Р. Вайцеховська визначає міжнародне фінансове право як складову частину міжнародного публічного права, а предметом правового регулювання міжнародного фінансового права визначає фінансові відносини між суб'єктами міжнародного публічного права. Також норми міжнародних договорів, які стосуються внутрішніх національних фінансових відносин, є складовою міжнародного фінансового права. Предметом регулювання вказаної групи норм є відносини між державами щодо внесення змін до національного режиму в фінансовій сфері, які спрямовані на уніфікацію національних норм фінансового права. Фінансові відносини між юридичними й фізичними особами, регулювання яких здійснюється національними нормативно-правовими актами, прийнятими внаслідок імплементації відповідних міжнародних нормативно-правових актів, є

предметом регулювання національного фінансового права, проте у випадку коли такі фінансові відносини ускладнені іноземним елементом, то вони є предметом регулювання міжнародного приватного права [2, с. 285].

Водночас Л.М. Горбач пропонує під системою міжнародного фінансового права визначати сукупність міжнародних фінансових норм та засад. Вчена зазначає, що в аспекті правової природи міжнародного фінансового права в науковій літературі визначають два підходи: 1) широкий – міжнародне фінансове право включає норми міжнародного публічного та приватного права; 2) вузький – міжнародне фінансове право є складовою частиною міжнародного публічного права. Відповідно до розширеного підходу міжнародне фінансове право – це сукупність норм міжнародної та національної належності, що регулюють різноманітні фінансові операції, за умови, що ці фінансові операції виходять за межі правової системи однієї держави. Поміж іншого, необхідно акцентувати увагу на тому, що міжнародне фінансове право – це лише частина міжнародної фінансової системи та підгалузь міжнародного економічного права, яке, в свою чергу, є галуззю міжнародного права. Згідно з вузьким підходом міжнародне фінансове право становить сукупність норм, які регулюють організацію міжнародних фінансових відносин, в основному обіг світових фінансів. При такому підході норми щодо міжнародної валютно-розрахункової системи виступатимуть нормами міжнародного приватного права, а норми, наприклад, щодо міжнародного банківського та страхового нагляду, фінансового моніторингу, фінансової безпеки держав будуть нормами міжнародного публічного права [3, с. 14].

Аналіз наукових поглядів щодо місця міжнародного фінансового права в міжнародній правовій системі свідчить про їх різносторонність. Перед тим як визначити, які правові норми входять до системи міжнародного фінансового права, необхідно окреслити сферу фінансових відносин, на яку спрямована регульовальна функція міжнародного фінансового права. Сьогодні міжнародна фінансова система як явище складне та багатогранне включає різні групи взаємопов'язаних суспільних відносин щодо транскордонних відносин капіталів, що з'являються у результаті функціонування банківських систем і світового фінансового ринку, здійснення міжнародних платіжно-розрахункових і валютних операцій, реалізації інвестиційних проєктів, а також в межах кредитних відносин, відносин щодо забезпечення фінансової безпеки держав та врегулювання суверенних боргів. Включаючи сферу всіх транскордонних рухів фінансів, міжнародна фінансова система складається з таких елементів, як предметний, суб'єктний, регулятивний, функціональний та ідеологічний. Предметним компонентом є міжнародні фінансові відносини як на публічно-правовому, так і на приватно-правовому рівнях. Суб'єктний компонент міжнародної фінансової системи складають учасники цих відносин: публічні особи (держави, уповноважені органи державної влади, міжнародні міжурядові організації) та приватні особи (банки, валютні біржі, інші юридичні й фізичні особи). Регулятивний компонент об'єднує нормативні блоки, які регулюють усі міжнародні фінансові відносини (міждержавні відносини та приватно-правові фінансові відносини з іноземним елементом): перший блок норм – це частина міжнародного публічного права, другий блок норм – частина національного права. Саме перший нормативний блок як складова частина міжнародного публічного права, що регулює фінансові відносини, становить систему «міжнародне фінансове право». Натомість другий нормативний блок є складником національного права (міжнародного приватного права), предметом регулювання якого є фінансові відносини, що виходять за межі юрисдикції однієї країни [2, с. 286].

Так, Л.М. Горбач міжнародне фінансове право визначає як комплексну галузь права, що має власні характерні риси та особливу правову природу, являє собою систему встановлених і санкціонованих норм і правил, які регулюють відносини у сфері міжнародних фінансів і мають обов'язкову силу [3, с. 16].

М.О. Баймуратов правові норми системи міжнародного фінансового права залежно від характеру регульовальної дії поділяє на дві групи. Перша група міжнародно-правових норм прямо регулює фінансові відносини між суб'єктами міжнародного права (наприклад, кредитні та валютні відносини). Друга група норм регулює відносини між державами щодо внесення змін до національних режимів у сфері фінансів (наприклад, уникнення подвійного оподаткування). Їх джерелом є міжнародні конвенції, які стосуються внутрішніх національних фінансових відносин. Вчений зазначає, що норми міжнародного права зумовлюють виникнення прав й обов'язків тільки для суб'єктів міжнародного права, а державні органи та інші суб'єкти, що знаходяться на території держави, безпосередньо нормам міжнародного права не підпорядковуються [4, с. 12].

Головною метою міжнародного фінансового права є регулювання міжнародних фінансових відносин. Спираючись на наукові дослідження, можна зробити висновок, що міжнародні фінансові відносини формуються з норм національного фінансового права окремих держав та міждержавних фінансово-правових норм. Одна з ключових особливостей міжнародного фінансового права зу-

мовлена специфікою міжнародних фінансових відносин і полягає у тісному зв'язку цього права як із міжнародним публічним, так і з міжнародним приватним правом. Міжнародне фінансове право це сукупність норм поведінки – конвенційних і звичаєвих, які регулюють міждержавні фінансові відносини. До основних елементів системи міжнародного фінансового права належать: поняття міжнародного фінансового права; історія його виникнення та розвитку; питання організації кредитних (банківських) інститутів; міжнародні валютні відносини; міжнародні угоди щодо платежів; фінансові аспекти договорів про репарації та про допомогу найменш розвинутим країнам; міжнародні кредитні відносини; міжнародні угоди, що регулюють обіг векселів та чеків [5, с. 257].

Однак у сучасних умовах розвитку міжнародних відносин, коли процеси глобалізації набувають дедалі більшої інтенсивності, а у фінансовій сфері вони значно перевищують масштаби, притаманні торговельно-економічним відносинам, та супроводжуються зростанням системних фінансових ризиків, міжнародне фінансове право набуває все більшої ваги. Міжнародне фінансове право стає не лише кількісно об'ємнішою, а й важливішою системою нормативно-правового регулювання, на яку покладається ключова роль у забезпеченні фінансової безпеки світової спільноти. Таким чином, у сучасну епоху глобалізації відбулося об'єктивно зумовлене формування комплексу міжнародно-правових фінансових норм, які забезпечують фінансову безпеку у світі.

Вплив різноманітних зовнішніх чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру на фінансову систему держави створює певні ризики для її стабільності. Поняття «фінансова безпека держави» тісно пов'язане з категорією фінансового суверенітету, адже відсутність першої ставить під сумнів існування другого. Питання економічної та фінансової безпеки держави неодноразово ставало об'єктом ґрунтовних наукових досліджень. Забезпечення захисту життєво важливих інтересів держави, регіонів, бізнесових структур та громадян у фінансовій сфері від негативних зовнішніх і внутрішніх впливів є однією з ключових функцій державної політики. В умовах глобалізації міжнародної фінансової системи, яка посилила взаємозалежність національних валют і підвищила вразливість фінансових ринків окремих країн до світових кризових процесів, проблема національної фінансової безпеки набула особливої актуальності. Це, своєю чергою, підкреслило необхідність ефективного захисту національних фінансових інтересів у глобальному середовищі на рівні міжнародного права [6, с. 97].

З огляду на зазначені обставини, на державному рівні майже кожна країна ухвалює власні концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. У таких документах державні органи визначають систему принципів, механізмів та інструментів реалізації стратегічних інтересів держави у фінансовій сфері, а також заходи щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. Наприклад, в Україні було прийняте Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15 серпня 2012 року. У вказаному нормативно-правовому акті визначено коло чинників, здатних спричинити появу внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці держави. Серед них особливо виділяється зовнішній фактор, який має суттєвий вплив на стійкість і збалансованість національної фінансової системи [7].

Дослідження сучасних міжнародних фінансових відносин показує, що існує низка чинників, які призводять до обмеження суверенних прав держав у фінансовій сфері. Зокрема, можна виділити дві основні групи таких факторів. Об'єктивні чинники, зумовлені особливостями функціонування сучасної міжнародної фінансової системи та дією норм міжнародного фінансового права. Їх дотримання необхідне для забезпечення стабільності та ефективної взаємодії між національними і міжнародними фінансовими структурами. Суб'єктивні чинники, пов'язані з отриманням державами зовнішніх кредитів чи позик. Такі фінансові зобов'язання часто супроводжуються вимогами щодо проведення структурних реформ або виконання певних умов, що частково обмежують фінансову та політичну самостійність держави у визначених сферах [8, с. 246].

Так, фінансова безпека держави складається з таких елементів, як: безпека грошово-кредитного сектору, бюджетна безпека, торгова безпека, безпека банківського ринку, безпека фондового сектору [9, с. 26]. Кожний складовий елемент характеризується певними ключовими індикаторами, які застосовуються при оцінці стану безпеки відповідної складової. Загальним індикатором фінансової безпеки є інтегральний показник, до якого входять всі показники складових елементів і мають важливе значення для ефективного функціонування національної фінансової системи. Серед них – торгова безпека, яка є складовим елементом як фінансової безпеки держави, так і державного фінансового суверенітету, що виокремлює його з низки інших в силу визначальної його ролі для національної безпеки країни в цілому. Недотримання граничних рівнів показників, що характеризують стан внутрішнього й зовнішнього боргу, порушення оптимального співвідношення між структурними його складовими, неможливість обслуговування запозиченого боргу і, особливо, нехтування цільовою спрямованістю боргових коштів можуть призвести до руйнування національної фінансової системи та загрожувати суверенітету держави [10, с. 34].

Проблематика фінансової безпеки держави та механізмів її забезпечення безпосередньо впливає як на формування внутрішньої фінансової політики, так і на зовнішньополітичний курс держави, особливо в частині міжнародного співробітництва у фінансовій сфері. Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері», до чинників, що можуть зумовлювати виникнення зовнішніх загроз національній фінансовій безпеці, належать: надмірна залежність від іноземних кредиторів, обмежений доступ до світових фінансових ринків, значна орієнтованість економіки на експортно-імпорتنі операції, погіршення показників зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, а також вплив глобальних фінансових криз на національну фінансову систему. До переліку сучасних зовнішніх загроз доцільно додати ще один важливий аспект – недостатній рівень захищеності державних інформаційних систем і серверів фінансового сектору від зовнішніх кібератак, що становить серйозну небезпеку для стабільності національної банківської та фінансової інфраструктури [7].

Питання національної безпеки України на сьогодні регулюється Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року [11]. Незважаючи на те, що назва вказаного законодавчого акту свідчить про його спрямованість на регулювання національної безпеки України в цілому, домінуюча більшість його положень стосується суто військової безпеки. До прикладу, питання фінансів згадується тільки у статті 35 у положеннях, що стосуються регулювання фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони.

О.І. Барановський аналізує категорію «фінансова безпека» як важливий елемент економічної безпеки держави, що визначає ступень захищеності фінансових інтересів, рівень забезпеченості фінансовими ресурсами всіх рівнів управління, стан складників фінансового ринку, якість фінансових інструментів і послуг, стан фінансових потоків [12, с. 4].

В.В. Даценко та Н.І. Шевченко під фінансовою безпекою держави визначають такий стан бюджетної, боргової, грошово-кредитної, банківської, валютної системи економіки країни, страхового та фондового ринків, який характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, достатністю та ефективним розподілом фінансових ресурсів держави, здатністю гарантувати ефективне функціонування та розвиток національної економічної системи [13].

Структуру фінансової безпеки держави можна представити як систему, що включає кілька ключових компонентів: а) суб'єкти – держава, суспільство та окрема особистість; б) об'єкти – суспільні інтереси, цінності та блага, яким можуть загрожувати соціальні, техногенні або природні фактори навколишнього середовища; в) загрози (виклики) – негативні фізичні, хімічні чи біологічні впливи соціального, техногенного або природного походження, які становлять небезпеку для важливих фінансових інтересів; г) правові інструменти, спрямовані на захист інститутів фінансової системи, підтримку їхньої стабільності та забезпечення фінансового суверенітету держави. Фінансова безпека держави є результатом діяльності всіх її структур і суб'єктів, спрямованої на сталий розвиток фінансової системи на національному та міжнародному рівні. Її рівень визначається насамперед фінансовою незалежністю країни, однак значну роль відіграють і зовнішні джерела фінансування – міжнародні фінансові організації, уряди країн-кредиторів, транснаціональні корпорації, а також іноземні корпоративні й приватні інвестиції. Основними чинниками, що характеризують стан фінансової безпеки держави, є: рівень фінансової самостійності, особливості фінансово-кредитної політики, яку реалізує уряд, політична стабільність у країні, рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи. Визначальне значення для фінансової безпеки має характер фінансово-кредитної політики, як внутрішньої, так і зовнішньої. Стан політичного середовища також прямо впливає на здатність держави забезпечувати власну фінансову стабільність. Позитивно на рівень фінансової безпеки впливає ефективна організація руху фінансових ресурсів між галузями, регіонами та державами. Практично кожен аспект національної безпеки прямо або опосередковано залежить від стану фінансової безпеки. Відсутність належного фінансування призводить до дефіциту ресурсів у ключових секторах економіки, що, у свою чергу, становить пряму загрозу національним інтересам. У сучасних складних макроекономічних умовах особливого значення набувають податкові та інвестиційні аспекти фінансової безпеки, а також упровадження європейських стандартів у сфері публічних закупівель, розвиток державно-приватного партнерства та системи фінансового контролю [14, с. 195].

Особливої уваги заслуговує визначення Г. Калач, яка поняття «фінансова безпека» розкриває через категорію відносин. Так, вчена зауважує, що фінансова безпека держави – це специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи країни та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи [15, с. 117].

Також О. Мелих під фінансовою безпекою держави розуміє надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фі-

нансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства. При цьому, забезпечення фінансової безпеки держави повинно базуватись на механізмі, що становить систему комплексних, широко-масштабних державно-політичних рішень і вироблених напрямків діяльності з використанням якісних фінансових інструментів щодо забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи, захисту ключових інтересів держави у сфері національних та міжнародних фінансів, спроможності країни реалізовувати власну фінансову політику та нарощувати фінансовий потенціал, повноцінно виконувати завдання і функції в сучасних умовах посилення фінансової глобалізації й зіткнення національних інтересів та визначати механізм і шляхи функціонування національної фінансової системи [16, с. 268].

Висновки. Отже, на наше глибоке переконання, фінансова безпека держав є ключовим елементом як національної, так і міжнародної безпеки, оскільки від рівня забезпечення фінансової безпеки держав залежить стабільність соціально-економічного розвитку, ефективність публічного управління та здатність держави виконувати свої зобов'язання у міжнародному правовому просторі. Міжнародне фінансове право виступає фундаментальним інструментом правового регулювання фінансових відносин між державами, міжнародними організаціями та приватними суб'єктами, забезпечуючи баланс інтересів і стабільність світової фінансової системи. Аналіз наукових підходів дозволив визначити, що міжнародне фінансове право має комплексний характер і охоплює норми як міжнародного публічного, так і міжнародного приватного права, спрямоване на регламентацію таких процесів, як міжнародні валютно – кредитні операції, інвестиційна діяльність, співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, запобігання фінансовим кризам та підтримання стійкості глобального фінансового ринку. Фінансова безпека держав у системі міжнародного фінансового права визначається не лише внутрішніми чинниками – ефективністю податкової, бюджетної, грошово-кредитної та боргової політики, – а й зовнішніми: умовами міжнародного кредитування, доступом до світових фінансових ринків, участю у міжнародних фінансових організаціях і дотриманням міжнародних зобов'язань. Фінансова безпека держав у системі міжнародного фінансового права повинна забезпечуватися через ефективну взаємодію національних правових механізмів із міжнародними фінансово-правовими нормами, спрямованими на підтримання стабільності фінансових систем, захист суверенітету держави та зміцнення довіри до міжнародної фінансової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lippert G. Das Internationale Finanzrecht. Eine systematische Darstellung der internationalen Finanzrechtsnormen. Triest. Wien. Leipzig, 1912.
2. Вайцеховська О.Р. Місце міжнародного фінансового права в системі міжнародного права: теоретико-правові аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 284–288. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_12_60.
3. Горбач Л.М. Правова природа та особливості системи міжнародного фінансового права. *Економічний форум*. 2019. № 2. С. 13–18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ecfor_2019_2_4.
4. Баймуратов М.О. Міжнародне право: [підручник]. Суми: ВТД «Університетська книга». Одеса: «Астропринт». 2006. 424 с.
5. Ніщимна С.О., Ніщимна І.О. Питання міжнародного фінансового права. «Інноваційний розвиток і транскордонна безпека: економічні, екологічні, правові та соціокультурні аспекти»: III міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих учених (м. Чернігів, 16 грудня 2014 року): Збірник матеріалів конференції. Чернігів: ЧДТУ, 2014. С. 256-257.
6. Вайцеховська О. Р. Фінансова національна безпека як складова фінансового суверенітету. *Публічне право*. 2019. № 1 (33). С. 96–102. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pp_2019_1_13.
7. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 569-р від 15.09.2012 року URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.
8. Вайцеховська О.Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11. Міжнародне право. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків. 2020. 466 с.
9. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: Вид-во КНТЕУ, 2001. 309 с.
10. Фінансова безпека соціально-економічного розвитку держави: сучасні проблеми та стратегічні орієнтири: монографія / А.О. Абдрахманова та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. О.В. Чер-

- нявської. Вищий навч. заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Полтава: ПУЕТ, 2012. 459 с.
11. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
 12. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення): автореф. дис. ... док. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2000. 34 с.
 13. Даценко В.В., Шевченко Н.І. Гарантування фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 5. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=486>.
 14. Штенцель С. Е. Фінансова безпека держави як об'єкт публічного управління: теоретичні та методологічні підходи. *Державне управління*. № 13. 2024. С. 193–199. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4112/4146>.
 15. Калач Г. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації. *Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України*. 2004. Вип. 4(26). С. 115–120. URL: <https://irb.nasoa.edu.ua/server/api/core/bitstreams/157558b5-ab4e-4993-b1f6-40526b70e361/content>.
 16. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12(2). С. 266–272. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/5c6be7ea-a714-4890-857b-e5cff76c863c>.